

II. PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA

PRZEGLĄD CZASOPISM ZAGRANICZNYCH

„Agrar- und Umweltrecht“

Markus Heil, *Die amtliche Qualitätsweinprüfung* (Urzędowy test jakości wina), AUR 2020, nr 2, s. 42–44.

Oficjalny test jakości wina obowiązuje w Niemczech od 1971 r. Każdy produkt oznaczony jako wino gatunkowe z chronioną nazwą pochodzenia musi przejść procedurę testową przed wprowadzeniem do obrotu. Uzyskanie pozytywnego wyniku kończy się nadaniem urzędowego numeru. Przedmiotem artykułu są prawne aspekty urzędowego testu jakości wina. Autor przedstawia zakres obowiązków państw związkowych w tym zakresie. Na przykładzie Nadrenii-Palatynatu jako największego kraju związkowego zajmującego się uprawą winorośli, na obszarze którego znajdują się dwie trzecie niemieckich winnic i produkcji wina, szczegółowo omawia wdrożenie w praktyce procedury testowej, wyniki, kierunki rozwoju oraz największe wyzwania.

Jan-Robert Schmidt, *Wer wacht über die Qualität des Weins – Die Klassifikationssysteme des deutschen Weingesetzes und des VDP im Vergleich* (Kto czuwa nad jakością win? Porównanie systemów klasyfikacji niemieckiego prawa winiarskiego oraz VDP), AUR 2020, nr 2, s. 44–48.

Punktem wyjścia rozważań jest sformułowane przez autora pytanie, w jaki sposób konsument może bez fachowej porady ustalić, czy wino jest produktem rzemieślniczym najwyższej jakości, czy tanim produktem masowym. W Niemczech istnieje nie tylko klasyfikacja jakości uregulowana w niemieckim prawie winiarskim, ale także klasyfikacja Stowarzyszenia Niemieckich Wytwórców Win z Wyróżnikiem *Prädikatswein* (VDP). Oba systemy istnieją równolegle i mają różne priorytety w określaniu jakości wina. Niemieckie prawo winiarskie zasadniczo przewiduje jedno kryterium, jakim jest waga moszczu. Natomiast VDP skupia się na pochodzeniu produktu. Według

autora klasyfikowanie win zgodnie z niemieckim prawem winiarskim nie ma rzeczywistej wartości dla konsumenta. Z drugiej strony system VDP opiera się na kryteriach niejasnych dla przeciętnego konsumenta, a jednocześnie mierzy się z problemem wycofywania się członków stowarzyszenia, dla których ten system klasyfikacji był zbyt sztywny.

Zdaniem autora nie jest konieczne, aby regulacje prawne określały jakość wina. Decyduje bowiem o niej nie tylko skład chemiczny produktu, ale także jego pochodzenie i historia. Są to „miękkie” kryteria i dlatego trudno stosować je jako kategorie systemu klasyfikacji zapewniającego pewność prawa. Ustawodawca zastosował więc tylko takie kryterium, które można łatwo określić i porównać, tj. wagę moszczu. Rozwiązanie to nie jest jednak wystarczające, aby pomóc konsumentowi w wyborze wina i dlatego zdaniem autora istniejący system wymaga zmian.

Wolfgang Haupt, *Qualität und geografische Herkunft im Weinsektor* (Jakość i pochodzenie geograficzne w sektorze wina), AUR 2020, nr 2, s. 48–61.

Według autora artykułu jakość to szerokie pojęcie, obejmujące wiele swoistych cech. „Jakość związana z produkcją” dotyczy rodzaju produkcji, np. wykorzystania niektórych surowców i procesów produkcyjnych. „Jakość związana z produktem” jest oparta na naturze produktu, którą można opisać za pomocą wartości minimalnych lub maksymalnych albo za pomocą odczuwalnych właściwości sensorycznych. O „jakości związanej z klientem” mówi się wtedy, gdy życzenia i oczekiwania konsumentów są spełniane. „Jakość zorientowana na wartość” pojawia się, gdy cena towarów jest postrzegana jako odpowiednia. Przez „jakość transcendentną” należy natomiast rozumieć uznanie produktu, które nie jest szczególnie uzasadnione, np. produkt cieszący się dobrą opinią lub taki, którego nie można doświadczyć ani przetestować ze względu na wysoką cenę lub rzadkość, a jednak – lub właśnie z tego powodu – jest wysoko ceniony.

Doświadczenie pokazuje, że prawo reguluje niektóre aspekty „jakości związanej z produkcją” (wino musi być wytwarzane z winogron) oraz „jakości związanej z produktem” (minimalna zawartość alkoholu). „Jakość związana z klientem” jest przedmiotem regulacji, jeśli istnieje taka potrzeba, np. nieszkodliwość produktu (zawartość dwutlenku siarki). Indywidualne życzenia (wysoka lub niska zawartość alkoholu lub cukru) nie mogą być uwzględniane w przepisach ogólnych ze względu na ich różnorodność, a nawet wzajemne sprzeczności. „Jakość zorientowana na wartość” nie może być regulowana, ponieważ zrozumienie stosunku ceny do wydajności podlega indywidualnej ocenie w konkretnym przypadku, a ceny zasadniczo nie są prawnie określone. Cecha transcendentna nie jest natomiast określana prawnie z powodu jej nieokreśloności. W efekcie skuteczność prawa w zakresie określania jakości wina ogranicza się zaledwie do kilku aspektów.

„Diritto Agroalimentare”

Mariagrazia Alabrese, *La prospettiva internazionale della tutela dei vini di qualità* (Międzynarodowa perspektywa ochrony win jakościowych), DA 2019, nr 3, s. 363–377.

Przedmiotem rozważań jest kwestia ochrony prawnej win wysokiej jakości w związku ze zwiększeniem ich produkcji na rynku włoskim, a także rosnącym znaczeniem tego sektora gospodarki i umacnianiem się jego pozycji w perspektywie międzynarodowej. Powodem tego jest m.in. stosowanie unijnych oznaczeń geograficznych przez producentów win. Niestety na rynkach państw trzecich można znaleźć wina, na etykietach których widnieje oznaczenie geograficzne, mimo że produkt nie pochodzi z sugerowanego obszaru. Takie praktyki mogą pozostawać w zgodzie z systemami prawnymi niektórych państw. W artykule poddano analizie instrumenty prawa międzynarodowego, które można wykorzystać do ochrony stosowanych w sektorze winiarskim oznaczeń geograficznych i jakościowych, z uwzględnieniem m.in. porozumienia TRIPS. Autorka postuluje także zmianę strategii UE dotyczącą stosowania oznaczeń geograficznych oraz ochrony produktów nimi objętych.

Stefano Masini, *Le indicazioni geografiche* (Oznaczenia geograficzne), DA 2019, nr 3, s. 447–460.

Autor skupia się na oznaczeniach geograficznych traktowanych jako ważny instrument rozwoju regionalnego. Analizuje także rozwój oznaczeń geograficznych na przestrzeni lat i związane z nim powstanie specjalności regionalnych w produkcji rolnej, w tym wina. Ponadto podkreśla znaczenie orzecznictwa TSUE dla wzmocnienia systemu oznaczeń geograficznych. W ramach tego systemu należy chronić wysoką jakość środków spożywczych, ponieważ stymuluje ona rozwój gospodarczy oraz wzmocnia dziedzictwo kulturowe danego regionu. W ostatniej części artykułu autor akcentuje oryginalność europejskiego systemu oznaczeń geograficznych, ale wskazuje także na zagrożenie płynące z postępującej globalizacji gospodarki.

Alessandra Di Lauro, *Segni e territorio: quale co-design per quali modelli giuridici?* (Oznaczenia i terytorium: jakie formy współtworzenia dla jakich modeli prawnych?), DA 2020, nr 1, s. 51–80.

Artykuł A. Di Lauro dotyczy oznaczeń pochodzenia środków spożywczych, nie tylko unijnych oznaczeń geograficznych i chronionych nazw pochodzenia, które określa się zbiorczo jako *segni di territorio* (oznaczenia terytorium). Autorka dokonuje analizy prawnych środków wykorzystywanych przy tworzeniu oznaczeń, które w sektorze

rolno-żywnościowym służą, z jednej strony, powiązaniu produktu z danym obszarem, z drugiej zaś zapewniają o jego specyficznej jakości. Wysnuwa także wniosek, że niektóre z przywołanych przez nią oznaczeń, jak francuskie szóste oznaczenie SIQO (*Signes Officiels de la Qualité et de l'Origine*) czy HVE (*Haute Valeur Environnemental*), cechują się innowacyjnością, jeśli chodzi o rozwiązania prawne, która przełamuje pewne dychotomie, takie jak między *hard law* i *soft law* czy między prawem prywatnym i publicznym. W dalszej części autorka podaje przykłady kolejnych oznaczeń, omawia ich formy prawne, wskazując na wady i zalety konkretnych rozwiązań.

OPRAC. ELIZA JACHNIK

„Revista de Derecho Agrario y Alimentario”

Gloria Domènech Martínez, *La agricultura social en espacios públicos* (Rolnictwo społeczne w przestrzeniach publicznych), RDAA 2019, nr 75, s. 35–50.

Współczesne rolnictwo oprócz wypełniania funkcji w postaci dostarczania żywności społeczeństwu stanowi również jedno z działań integrujących środowiska wiejskie ze środowiskiem naturalnym. Zdaniem autorki rolnictwo społeczne pełni bardzo ważną rolę w zakresie integracji społeczności miejskich i wiejskich. Uważa ona, że ogrody miejskie mogą stanowić odpowiednią przestrzeń do koegzystencji natury i rolnictwa poprzez chociażby wprowadzanie w tych miejscach upraw rolnych. Jednak zarówno w hiszpańskim, jak i unijnym prawodawstwie brakuje jej zdaniem regulacji pozwalających na zwiększenie możliwości integracji środowiska i rolnictwa. Właścicielami ogrodów i stref zieleni w poszczególnych miastach są zwykle władze publiczne, które za pomocą norm prawa administracyjnego regulują zarządzanie nimi. Autorka wskazuje, że przekazywanie przez władze publiczne terenów zielonych społecznościom lokalnym prowadziłoby do korzystnych zmian w zakresie integracji obszarów miejskich z wiejskimi. Mogłoby się to odbywać w formie nieodpłatnego użytkowania pod warunkiem weryfikacji podmiotów, które miałyby takie uprawnienie uzyskać, oraz zawarcia umów na ściśle określony czas celem kontroli sposobu ich użytkowania.

Luis González Vaqué, *Información sobre la venta de alimentos por Internet ¿autoregulación o adopción de una legislación “ad hoc”?* (Informacja dotycząca sprzedaży żywności przez internet – samoregulacja czy przyjęcie prawodawstwa „ad hoc?”), RDAA 2019, nr 75, s. 81–96.

W świetle rozporządzenia UE nr 1169/2011 informacje dotyczące żywności powinny być przekazane przed ostatecznym dokonaniem zakupu i oraz być dostęp-

ne dla konsumenta np. w materiałach towarzyszących takiej sprzedaży, jak również powinny zostać udostępnione w momencie dostawy. Zdaniem autora „samoregulacja” sektora żywnościowego na szczeblu unijnym niesie spore ryzyko w postaci braku uwzględnienia specyfiki produkcji żywności w poszczególnych państwach UE, zwłaszcza w kontekście jej dalszej sprzedaży na rynkach regionalnych i lokalnych. Również przyjmowana niekiedy naprędce regulacja prawna poszczególnych sektorów żywnościowych w UE nie sprzyja wypracowaniu systemowych rozwiązań w zakresie obrotu produktami rolno-spożywczymi w internecie. Według autora, aby uporządkować ten rodzaj sprzedaży, należy najpierw dokonać jasnego podziału kompetencji w zakresie żywności (a w szczególności kontroli) pomiędzy UE a państwami członkowskimi, a następnie zbadać system śledzenia pochodzenia żywności importowanej z państw trzecich, który według autora nie działa w pełni efektywnie.

María del Mar Muñoz Amor, *El cambio climático y la transición energética en la legislación española, con especial atención al ámbito agrícola y ganadero* (Zmiana klimatu i transformacja energetyczna w ustawodawstwie hiszpańskim ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa i hodowli), RDAA 2019, nr 75, s. 121–155.

W artykule przedstawiono wiele zagadnień dotyczących wyzwań dla rolnictwa i środowiska w XXI wieku. Jeżeli chodzi o zmiany klimatyczne, to zdaniem autorki zarówno postanowienia protokołu z Kioto, jak i prawodawstwo Unii Europejskiej poświęcone ochronie klimatu przyczyniły się do poprawy sytuacji w zakresie ochrony środowiska w skali globalnej. Konieczne jest jednak podjęcie dalszych działań prawnych w celu przeciwstawienia się szkodliwym zmianom klimatycznym. Warto w tym kontekście przyjrzeć się rozwiązaniom prawnym przyjętym na szczeblu regionalnym w Hiszpanii, które mogą stanowić interesujący punkt odniesienia dla zmian legislacji dotyczącej ochrony środowiska w Unii Europejskiej. Według autorki zwłaszcza akty prawne przyjęte przez poszczególne hiszpańskie wspólnoty autonomiczne, takie jak ustawa nr 16 z 1 sierpnia 2017 r. o zmianach klimatycznych w Katalonii, ustawa nr 8 z 8 października 2018 r. o środkach w walce ze zmianami klimatycznym i transformacji energetycznej w stronę przyjęcia nowego modelu energetycznego w Andaluzji czy też ustawa nr 10 z 22 lutego 2019 r. o zmianach klimatycznych i tranzycji energetycznej Balearów zawierają wiele instrumentów prawnych, które pozwalają ograniczać stopień oddziaływania zmian klimatycznych na środowisko.

OPRAC. KRZYSZTOF RÓŻAŃSKI

„Revue de Droit Rural”

Katja Sontag, Frédérique Roux, *Planification sportive et planification urbaine : quelle coordination pour l’usage des espaces naturels et ruraux* (Wytyczanie terenów sportowych i planowanie przestrzenne: koordynacja wykorzystania obszarów naturalnych i miejskich), RDR 2020, nr 482, s. 28.

Autorki artykułu przedstawiają kontekst prawny dwóch instytucji związanych z planowaniem przestrzennym. Wytyczanie obszarów sportowych, mające na celu – zgodnie z francuskim kodeksem prawa sportowego (Code du sport) – kontrolowany rozwój aktywności sportowej na świeżym powietrzu, jest związane z kwestią wykorzystywania terenów naturalnych i miejskich oraz obecności w nich osób uprawiających sport. Planowanie przestrzenne wiąże się natomiast z lokalnym zagospodarowaniem terenów. W doktrynie od pewnego czasu wybrzmiewa pytanie, czy zasadne jest włączenie tych obszarów sportowych do miejscowych planów urbanistycznych. Teoretycznie rzecz biorąc, pozytywna odpowiedź wydaje się oczywista ze względu na zagwarantowanie zrównoważonego rozwoju tych terenów, konieczność weryfikacji ich należytego wytyczenia pod względem ekologicznym i prawnym. Autorki podkreślają, że w wymiarze praktycznym samo pojęcie planowania terenów sportowych pociąga za sobą wiele dwuznaczności. Pewne natomiast jest to, że zgodnie z obowiązującym prawem procedura wytyczania tych terenów pozostaje niezdefiniowana w aktach prawnych i nie podlega obowiązkowi oceny pod względem oddziaływania na środowisko.

Yves Petit, *L’Union européenne face à la déstabilisation de l’agriculture par la pandémie de Covid-19* (Unia Europejska w obliczu destabilizacji rolnictwa w wyniku pandemii Covid-19), RDR 2020, nr 484, s. 19–24.

Pandemia Covid-19 mocno uderza w europejskie rolnictwo, dotykając większości jego sektorów. Celem rozważań zawartych w artykule jest przedstawienie działań podejmowanych przez Unię Europejską w odpowiedzi na negatywne skutki koronawirusa w tym obszarze. Proponowane rozwiązania zakładają zachowanie jednolitego rynku rolnego i dostosowanie mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). W artykule zacytowano wypowiedź komisarza Janusza Wojciechowskiego, który w swoich wystąpieniach wielokrotnie odnosił się do „elastyczności i szybkości reakcji” niezbędnych w działaniach podejmowanych przez Unię. Ta umiejętność jest istotna w kontekście WPR, która powinna być uznawana za priorytet zarówno w sferze budżetowej, jak i strategicznej. W kwestii wsparcia finansowego autor artykułu wskazuje, że ramy prawne pakietu pomocowego zaproponowanego przez Komisję umożliwiają zwiększenie pomocy dla rolników i przedsiębiorstw przetwórstwa spożywczego. Rolnicy mogą skorzystać z maksymalnej pomocy wynoszącej 100 tysięcy euro na gospodarstwo. Pan-

demia negatywnie wpłynęła również na realizację założeń Europejskiego Zielonego Ładu, która została znacznie opóźniona.

Jacques Foyer, *La cour de cassation corrige la loi rurale* (Trybunał Kasacyjny poprawia prawo rolne), RDR 2020, nr 484, s. 1–2.

W artykule poddano analizie wyrok Trzeciej Izby Cywilnej Trybunału Kasacyjnego z 10 października 2019 r. Orzeczenie określane jest jako zaskakujące ze względu na oparcie jego treści na instytucji dzierżawy udziałowej (*bail à métayage* – tłum. M.K.), niestosowanej w obrocie prawnym od wielu lat. W 1984 r. na mocy prawa Rocarda wprowadzono automatyczną konwersję tej instytucji na tradycyjny kontrakt dzierżawy, nie przewidując jednak odszkodowania dla oddającego w dzierżawę z tytułu tego przekształcenia, co zostało ujęte w skardze do Trybunału Kasacyjnego. Powód powołał się na naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a Trybunał Kasacyjny uznał jego roszczenia, stwierdzając, że dokonanie konwersji bez umożliwienia oddającemu w dzierżawę zebrania plonów czy uzyskania odpowiedniego odszkodowania było naruszeniem prawa do poszanowania własności. Autor artykułu zwraca tym samym uwagę na rolę Trybunału Kasacyjnego, który nie uchyla prawa, ale może je korygować, decydując o odszkodowaniu w każdym przypadku, gdy konwersja powoduje istotne szkody u oddającego w dzierżawę. To do sądu należy ocena istoty prawa i odmowa jego stosowania w przypadku, gdy brakuje racjonalnych podstaw, co w artykule przedstawiono jako lekcję udzieloną prawodawcy przez Trybunał Kasacyjny o sztuce stanowienia prawa.

Raymond le Guidec, *Pacs et exploitation agricole : 20 ans après, quel avenir?* (Związki partnerskie i gospodarstwa rolne: 20 lat później, jaka przyszłość?) RDR 2020, nr 481, s. 1–2.

W artykule przedstawiono rozwój instytucji *Pac*, legalizującej związki partnerskie we Francji, której dwudziestą rocznicę ustanowienia świętowano w 2019 r. Zagadnienie to zostało przeanalizowane w kontekście zawierania *Pac* przez rolników. Raymond le Guidec podkreśla, że instytucja ta stanowi dobrą alternatywę dla konkubinatu i ogranicza niepewność, jaka jest z nim związana w kwestii prawa socjalnego czy podatkowego oraz problemów wynikających z organizacji gospodarstwa i współpracy partnerów. Według autora artykułu *Pac* w przypadku rolników nie jest rozwiązaniem idealnym, ale w obliczu niestabilności i nietrwałości związków gwarantuje elementarną pewność prawną. Ustroje małżeńskie mają zastosowanie z pewnymi wyjątkami także do związków partnerskich. W artykule wskazano, że *Pac* w kwestii dziedziczenia pozostaje jednak niedoskonały w porównaniu z małżeństwem, nie zapewniając legalnej ścieżki sukcesji gospodarstwa między partnerami. Przekazanie może być wyłącznie dobrowolne i nie wiąże się z możliwością przejścia na emeryturę.

Daniel Gadbin, *Le Pacte vert, chance ou menace pour la PAC? (Zielony Pakt – szansa czy zagrożenie dla Wspólnej Polityki Rolnej?)*, RDR 2020, nr 486, s. 18–22.

Autor artykułu analizuje reformę Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) przez pryzmat komunikatu Komisji Europejskiej „Od pola do stołu” dotyczącego strategii na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego. Reforma oceniana jest w świetle klimatycznych, środowiskowych i energetycznych celów w rolnictwie wyznaczonych w ramach Zielonego Ładu. Plan „Od pola do stołu” ma za zadanie rozszerzenie reformy WPR o strategię żywnościowe i środowiskowe przy zwiększeniu potencjału narzędzi nadzoru i kontroli krajowych działań rolniczych państw członkowskich. W jej obliczu istotne są priorytety klimatyczne – osiągnięcie neutralności węglowej w 2050 r. i redukcja emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 50% w 2030 r. Warunki zapewniające sukces planu „Od pola do stołu” podzielone są na trzy kategorie: rolnicze, pozarolnicze oraz te dotyczące zdolności UE do rozpowszechniania globalnie zrównoważonego systemu żywnościowego. Podsumowując ten plan, autor stwierdza, że widać w nim pewną niespójność dotyczącą konkretnych instrumentów prawnych i finansowych UE w zakresie polityki rolnej, istotnej niezależności państw członkowskich w przestrzeni polityki żywnościowej, która zyskała jeszcze na znaczeniu w dobie pandemii i niejasnej polityki handlowej. Przy wdrażaniu przyszłej WPR nierównowaga ta powinna zostać zbalansowana. Sukces zrównoważonego systemu żywnościowego będzie zależał od zarządzania administracyjnego i wsparcia finansowego dla reformy oraz dostosowania polityki żywnościowej i handlowej.

Yves Petit, *Pacte vert, PAC et biodiversité : la nécessité d’une entente plus cordiale* (Zielony Ład, Wspólna Polityka Rolna i różnorodność biologiczna – potrzeba serdecznego porozumienia), RDR 2020, nr 486, s. 23–27.

Komisja Europejska, w nawiązaniu do propozycji Zielonego Ładu przedstawionej w 2019 r., będącej odpowiedzią Unii Europejskiej na wyzwania klimatyczne i stawiającej za cel wyeliminowanie emisji netto gazów cieplarnianych do 2050 r., ogłosiła dwie strategię: „Od pola do stołu” oraz „Różnorodność biologiczna 2030”. Pierwsza z nich dotyczy zgodności Wspólnej Polityki Rolnej w latach 2021–2027 z Zielonym Ładem. Druga traktuje o relacjach między rolnictwem a różnorodnością biologiczną. Autor artykułu wskazuje, że rolnictwo w dużej mierze przyczynia się do utraty bioróżnorodności, ale sektor rolniczy dysponuje rozwiązaniami, które mogą ten spadek powstrzymać i odwrócić tę tendencję. W artykule wiele miejsca poświęcono strategii dotyczącej bioróżnorodności. Wskazano dwa jej główne założenia: przygotowanie do Konwencji o różnorodności biologicznej, która odbędzie się w 2021 r., oraz zwiększenie nacisku na inwestowanie w ochronę i odtwarzanie przyrody. Autor artykułu zauważa, że cele wyznaczane przez Komisję w obu strategiach są niezwykle ambitne, zważywszy na fakt, że rolnictwo jest odpowiedzialne za 10,3% emisji CO₂, z czego 70% przypada na sektor hodowlany. Znacząca przy tym, że nawet częściowe ich osiągnięcie będzie dużym sukcesem.

„Rivista di Diritto Agrario”

Laura Constantino, *La ricerca dell'equilibrio tra scienza e governance della sicurezza alimentare. Riflessioni sulla proposta di regolamento relativa alla trasparenza e allà sostenibilità dell'analisi del rischio nella filiera alimentare (COM (2018)179)* (Poszukiwanie równowagi między nauką a zarządzaniem bezpieczeństwem żywności. Refleksje nad propozycją rozporządzenia w sprawie przejrzystości i zrównoważonej analizy ryzyka w łańcuchu żywnościowym (COM (2018)179)), RDA 2019, z. 1, s. 115–136.

Przedmiotem rozważań jest propozycja rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystości i zrównoważonej analizy ryzyka w łańcuchu żywnościowym. Projekt nowego aktu związany jest z obawą o zdrowie ludzi, w tym szkodliwości glifosatu – związku występującego w pestycydach stosowanych w rolnictwie. Kwestie te analizowane są przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności. Wzważyć należy wymogi dotyczące przejrzystości procesu oceny ryzyka dla ludzi i ochrony tajemnicy przedsiębiorstw spożywczych.

Analiza ryzyka opiera się na przepisach rozporządzenia nr 178/2002, w świetle którego zakaz obrotu produktami żywnościowymi musi być poprzedzony głęboką analizą ryzyka uwzględniającą zasadę proporcjonalności i niepewność nauki. Zarządzanie ryzykiem dotyczącym stosowania pestycydów przebiega w gospodarstwie rolnym i musi uwzględniać ochronę zdrowia i środowiska.

Mariavittoria Zaccaria, *La nuova direttiva 2018/2001/UE sulla promozione dell'uso dell'energia da fonti rinnovabili: prime riflessioni* (Nowa dyrektywa 2018/2001/UE w sprawie promocji używania energii ze źródeł odnawialnych – uwagi wstępne), RDA 2019, z. 1, s. 137–167.

W artykule przedstawione zostały wstępne uwagi dotyczące nowej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2018/2001/UE z 11 grudnia 2018 r. w sprawie promocji używania energii ze źródeł odnawialnych, która zastąpi dyrektywę 2009//28/WE. Nowa dyrektywa wprowadziła ambitne cele, nowy system oraz procedury działania i wsparcia. Na uwagę zasługuje art. 3 dyrektywy 2018/2001/UE, według którego państwa członkowskie mają obowiązek wspólnego zapewnienia, aby udział energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej w końcowym zużyciu energii brutto w 2030 r. wynosił co najmniej 32%. Komisja zaś ma obowiązek dokonania oceny tego celu, tak by przedłożyć do 2023 r. odpowiedni wniosek ustawodawczy, jeśli koszty produkcji energii odnawialnej ulegną dalszemu obniżeniu i jeśli będzie to konieczne do spełnienia międzynarodowych zobowiązań Unii w zakresie obniżenia emisyjności lub jeśli takie zwiększenie będzie uzasadnione istotnym zmniejszeniem zużycia energii w Unii.

Gdy chodzi o nowe systemy wsparcia na rzecz energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, to muszą one być tak przygotowane, by zmaksymalizować wprowadza-

nie energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych na rynek energii elektrycznej i by zapewnić, że producenci energii odnawialnej będą reagowali na sygnały cenowe z rynku i zwiększali swoje przychody z rynku. W odniesieniu do systemów bezpośredniego wsparcia cen wsparcie powinno więc być przyznawane w formie „premię rynkowej”, która może być zmienna albo stała. Autorka stwierdza, że implementacja tej dyrektywy przyniesie ograniczenie roli Komisji Europejskiej i zwiększy kompetencje państw członkowskich Unii Europejskiej. Komisja Europejska zyska zaś status „współpracownika” w osiągnięciu celów.

Pietro Cavarzeran, *Associazionismo dei produttori agricoli e diritto della concorrenza dell'Unione Europea* (Zrzeszanie się producentów rolnych i prawo konkurencji Unii Europejskiej), RDA 2019, z. 1, s. 3–35.

W obliczu przyszłej liberalizacji Wspólnej Polityki Rolnej organizacje rolników stały się przedmiotem dyskusji między Komisją a Parlamentem Europejskim. Propozycje regulacji Wspólnej Polityki Rolnej nakazują analizę stosowania rozwiązań *antytrust* w sektorze produkcji rolnej pierwotnej. Zdaniem autora Komisja Europejska i Trybunał Sprawiedliwości dążą do zastosowania systemowej derogacji w zakresie prawa konkurencji. Uważa on, że niezrozumiałe jest, dlaczego na poziomie regulacji europejskiej dopuszcza się istnienie instytucji europejskich, mimo niemożności ich stosowania w praktyce.

Autor odwołuje się do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2393 z 13 grudnia 2017 r.¹ W świetle tej regulacji można mówić o *marketing association* w formie bezpośredniej koncentracji wspólników – producentów działających na rynku. Ponieważ producenci rolni stanowią z jednej strony podstawową grupę w sektorze pierwotnej produkcji rolnej, a z drugiej – grupę najsłabszą, należałoby raczej widzieć ich organizacje jako bardziej zjednoczone, lepiej zorganizowane i solidne pod względem ekonomicznym i prawnym. Zdaniem autora sektor pierwotnej produkcji rolnej wymaga szczególnego traktowania, ponieważ oparty jest na relacji człowiek – natura, wykorzystywanej do wytworzenia produktów.

OPRAC. KATARZYNA LEŚKIEWICZ

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2393 z 13 grudnia 2017 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), (UE) nr 1306/2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania, (UE) nr 1307/2013 ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej, (UE) nr 1308/2013 ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz (UE) nr 652/2014 ustanawiające przepisy w zakresie zarządzania wydatkami odnoszącymi się do łańcucha żywnościowego, zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt oraz dotyczącymi zdrowia roślin i materiału przeznaczonego do reprodukcji roślin (Dz. Urz. L 350, z 29.12.2017, s. 15–49).